

Csizmadia Tamás

A hatalomátvétel

**Út a kommunista totális állam felé 1944. december 21-től a jogági
szilárdulásig**

Tézisek

1. A szuverém állam és a legitimáció kapcsolata

Mivel kell az (állam)szervezetnek rendelkeznie, hogy hatalmon maradjon?

Kényszermonopóliummal, (2) Ennek a hatalomnak konszolidálnak¹ kell lennie: Tehát az állam szerveinek létezniük kell, azoknak működniük kell. A hatalom konszolidáltságának fogalma általában nem tartalmaz semmiféle értékelő kategóriát. Azt jelenti, hogy van olyan szervezet, amely a hatalmat gyakorolja az államban, továbbá, hogy ez a hatalom bizonyos szinten szisztematizált. Nem jelenti a konszolidált hatalom azt sem feltétlenül, hogy adott államban csak egy ilyen létezik. Érdekes példák a háborúk, amikor a hódító és a védekező párhuzamosan rendelkezik egy szervezettel, amivel rendelkezéseit végrehajtatja. Nem jelenti a hatalom gyakorlásának demokratikus-diktatórikus módját sem: Azt jelenti, hogy gyakorolják a hatalmat, mindegy, hogy mi módon. (3) Legitimnek kell lennie. (4) Szuverénnek kell lennie. (Legitimációs szempontból is fontos a külső szuverenitás, vagyis az állam nemzetközi elismertsége.)² Az előbb említett interperszonális hatalomtípusok mindegyike előfordul az állami hatalomgyakorlás során. Ezek azonban az állami hatalomgyakorlás során beolvadnak a legitim hatalomba. A legitim hatalom ugyanis az állam hatalomgyakorlásának legális módozatait magában foglalja, továbbá igazolja, és rendelkezik ezen túli elemekkel. Tehát az állam hatalmának verifikációját a legitimitás fogalmával magyarázzuk.

2. A vallás és ideológia funkciói legitimációs szempontból

A vallás³ és ideológia összemérhetetlen, elbeszélhetetlen távolságra áll egymástól. Azonban mégis van funkcionális hasonlóság a két entitás között. Lényegében az ideológiák szándékoltan a vallás szerepét látják el az adott társadalmi korszakban.

---

¹ Vö. Szabó Miklós: Politikai kultúra Magyarországon 1896-1986. Medvetánc-Atlantisz Budapest 1989 - álláspontja szerint csak konszolidált hatalomról beszélhetünk az államszocializmusban- pusztán konszolidált hatalom, azonban hosszabb távon ez véleményem szerint nem tartható fenn fegyveres erőszakkal sem, igazolás- vagyis legitimáció nélkül.

² Vö. Visegrády Antal: Jog- és Állambölcselet (287-300. o.), Dialóg-Campus, 2002.

³ Megjegyzés: Max Weber is elemezte a világi-egyházi hatalom problematikáját, véleménye szerint is a középkori Európában az egyház jelentős legitimációs erőt nyújtott az uralkodóknak. Ld. : Uő: Politische und hierokratische Herrschaft - idézi Habermas is, Lukács pedig kiemeli "A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme" c. műhöz írt értékelésében, hogy "Weber s vallás társadalmi szerepének egyéb- gazdaság,állam-és politikaelméleti műveire is kiható, azok nézőpontjait meghatározó jelentőséget tulajdonított"

Hangsúlyozandó, hogy az ideológiák számos esetben a vallások eszköz, rítus fogalom és gondolatkészletét használják fel (plagizálják) és modernizálják. A habermas-i koncepció alapján, mindkettő legitimáló tényező lehet. Továbbá Max Weber az egyház és az állam kialakulását is párhuzamba vonja a jogászai munka aspektusából: "S a modern nyugati "állam" születése éppúgy mint a keleti "egyházé" lényegét tekintve jogászai munka volt."⁴ Ugyanígy jogászai munka a totális államok ideológiájának kiterjesztése és racionalizálása az államapparátusra.

Tehát nem a vallások és ideológiák fogalmának, létének, hanem legitimációs funkciójának az összehasonlítását kíséreljük meg. Louis Althusser szerint az ideológia olyan hitrendszer, amely köré a társadalom szerveződik. Ez a fogalom nem elég tág, beletartozhat a vallás is. E pániideologikus megközelítést le kell szűkíteni egy könnyebben kezelhető fogalomra. Ezért az ideológia kategóriája alatt a politikai, jogi, vallási, etikai, filozófiai nézetek viszonylag rendezett, egységes rendszerét érthetjük, amely tartalmazza a társadalom cselekvési irányelveit is.⁵ Ezt a totális államokban kötelező jelleggel és dogmatikusan teszi két értelemben is. Az egyik értelemben az ideológia rendszerére, szisztémájára érthetjük. A másik értelemben, mivel kötelező a követése és mert vitathatatlan. Szociálpszichológiailag az In-group⁶ egyik lényeges összetartó eleme. Az ideológiák általában kis csoportokból indulnak ki, ebből terjednek el attól függően, hogy milyen népszerűek, illetve mekkora hatású népszerűsítő szervezet áll mögöttük. Meg kell különböztetni partikuláris és totális ideológiát. A partikuláris ideológiák nem törekednek a teljes társadalom értelmezésére, a totális ideológiák igen. Tehát az ideológiák fogalmát szűkítetten, a totális államok rendszerideológiájára kell értelmezni, mert ideológiájának minden rendszerezett világról alkotott nézet, ismeret illetve cselekvési mód, cél, okfejtés is minősül. Tehát csak a totális államokban megjelent fasiszta, nemzetiszocialista, illetve kommunista ideológiát célszerű elemezni. A vallás alatt pedig azokat a már rendszerezett vallásokat értjük, amelyekben megjelennek a dogmatikus érvelés elemei.

- a. A weberi típusú karizmatikus legitimáció szempontjából észrevehetjük, hogy a karizmatikus személyhez fűződő odaadás erősebb a pozitív jognál. Az

---

⁴ Weber, Max: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme, (ld. különösen 335-336. o.) Gondolat, Bp. 1982

⁵ Tumanov, V. A.: A Burzsoá jogi ideológia-a jogi tanok kritikája (7-18. o.), Akadémiai 1977, illetve Bihari Mihály-Pokol Béla: Politológia, Bp. 1992

⁶ Ld. Henri Tajfel: Csoportközi viselkedés, társadalmi összehasonlítás és társadalmi változás; Erwin P. Bettinghaus: A meggyőző kommunikáció; Herbert C. Kelman: A szociális befolyásolás három folyamata : In: Szociálpszichológia szöveggyűjtemény, szerk. Lengyel Zsuzsa, Osiris, Bp. 1997

esetorientált “kinyilatkoztatásokon” (párthatározatokon, vezéri beszédeken, utasításokon) alapuló eljárások és döntésmódok jellemzik⁷. Tehát a weberi racionális (és a tradicionális) legitimációs tényező csökevényes, az ideológia áttranszformálódik a jogba, azaz a totális államokban a formális-racionális normaalkotást megtöri a hatalmi érdek és az ideológia. Az eljárás természete pedig politikai, eseti célok, ideologikus meghatározások áldozata lesz, közvetlenül utasíthatóvá válik az adminisztráció.

- b. Lipset mélyreható társadalmi-strukturális változása folyamatban van, ugyanígy a folyamatosan erőforrás-korlátos rendszer az egyházi és egyéb felekezeteket is elnyomja, és az állam totálissá akarja tenni a redisztribúciós rendszert, továbbá a munkásságot képviseli, viszont a munkásműltből átlépve a pártba – mint szociológiai folyamat rétegcserélődést okoz a hatalmi elitben. A jogalkalmazás apparátusa pedig szakmai szempontok helyett a politikai megbízhatóságon alapuló kiválasztási szűrőkön megy át⁸. Megfigyelhető tehát a jövő felőli ideológiai igazolásmód alkalmazása a legitimációinség elkerülése végett. A jogalkalmazásnak a jogszabályok értelmezésénél folyamatosan figyelembe kell vennie az adott politikai irányzat kívánságait, hiszen a bírói függetlenség nem biztosított.
- c. Az államigazgatás természetesen teljesen átveszi az uralmat az önkormányzatiság felett, sok esetben ipso iure nem választott, hanem politikailag kijelölt irányítók vannak. A hatalmi kommunikáció teljesen egysíkú és majdnem teljesen egyirányú. Offe elmélete tehát teljesül, a rendszer saját védelmére a legitimációs kérdésekre.
- d. Luhmann megállapítása pedig a rendszer saját legitimációs bázisának létrehozásáról az ideológiában testesül meg, főleg annak pragmatikus funkciójában. Habermas és Schmitt koncepciójából⁹ kiindulva a politikai mítosz szinte mintegy monopolisztikus államvallás szerepet kezd betölteni (ld. fönt), a

---

⁷ Fleck Zoltán: Jogszolgáltatási mechanizmusok az államszocializmusban- totalitarizmus-elméletek és a magyarországi szocializmus (55-56. o.): Napvilág 2001

⁸ Uo. : 123-147. o.

⁹ A két társadalomtudós teljesen szembehelyezkedő elméleti alapjai (kritikai marxizmus- konzervativizmus- decizionizmus) ellenére egy irányba mutat a gondolatmenet.

hatalmas változás (forradalom, gazdasági válság, társadalmi átrendeződés stb.) által okozott regresszív folyamatok társadalmon belüli kompenzálása miatt.

Ha pedig megjelenik a legitimációs deficit, akkor rendszerszinten és a kisebb alrendszerek szintjén is megjelenik a hatás. A feladat tehát a következő: jogági szinten meg kell keresni a mikor kérdésre, a hol kérdésre és a mennyire kérdésre a választ. Tehát minden egyes jogág saját alrendszeri logikájával súlyosan szembenálló, új és láthatóan más célrendszert szolgáló elemet kell találni, amely aztán az átalakítás alapja lesz.

3. Az ideológia tehát jól felismerhetően meg kell jelenjen a jogágakban – az első szignalizáló jel az áttörő szabály.

Amennyiben az ideológiai meghatározottság egy átalakulásban jelenik meg, a jogágak specifikus jogalkotási termékei között szinte azonnal meg kell jelenjen egy "áttörő szabály". Az áttörő szabály tehát az addigi jogági dogmatikusan meghatározott rendszeréhez képest kimutathatóan idegennek kell lennie. Amennyiben tehát ilyen jellegűen, jól kimutathatóan más jogszabályt alkot a jogalkotó, akkor ott rögtön érzékelhető a különbség, más a jogszabály logikája, vagy alapelvi (generálklauzuláris) szinten is más dogmatikai elemekből táplálkozik. Ehhez szükséges – értelemszerűen - a személyi összetétel megváltoztatása az egyes kulcspozíciókban.

4. A jogalkotás – törvényhozás, a kormányzati funkciók és az ítélkezés személyi és szervezeti állományának feltöltése, mint első jel.

Az 1944. dec. 21-től 1949. augusztusáig eltelt történelmi léptékkal mérve rövid öt év alatt a magyar állam demokratikusnak álcázott változásokon keresztül eljutott a "fordulat évéig", a szocialista irány fele vette útját és a polgári demokratikus társadalmi és állami berendezkedés díszletein is átlépve, rendkívül hamar a proletárdiktatúra szakaszába lépett be. Ez a rész ennek a négy-öt évnek legfontosabb jogtörténeti vonatkozásait igyekszik röviden bemutatni, főképp a jogszabályokon és legfőbb állami aktusokon keresztül. Általánosan megjegyzendő, hogy a közjogilag releváns döntések legtöbbször már 1947 előtt meglépték, így bizonyítható, hogy az úgynevezett "polgári demokratikus kísérlet" tulajdonképpen csak 1945 októbere és decembere között értelmezhető, ugyanis az Ideiglenes Nemzetgyűlés a 45-ös szabad választás előtt egyértelműen kommunista, szociáldemokrata és szakszervezeti kézben volt, a szabad

választások utáni rövid intermezzó után pedig a koalíciós tárgyalások eredményeképpen a kispárt vezette kormány kulcspozícióban ismét a kommunista párt tisztségviselői álltak.

5. A jogági rendszerekben, elsőként a közjogi struktúrában megtalálhatóak az egyes áttörő szabályok.

Megindult az új karhatalom szervezése, kialakult a bírósági szervezetrendszer párhuzamos struktúrája. Elindult az államgépezet tisztogatása és munkás- és parasztkáderekkel való feltöltése.¹⁰ Részint fennmaradtak viszont a közigazgatás szervei, részben megmaradt a régi köztisztviselői gárda de nagyon sokat változott a szervezet személyi és szervezeti összetétele. Az MKP és az MSZP együttműködésének, a szakszervezetek össze és bevonásának, továbbá a SZEB, továbbá a szovjet csapatok támogatásának eredményeképp már 1945-ben jól látható, hogy a hatalmi berendezkedésben mely rendszer irányvonalait követte az ország.

A közjogi jogalkotásról szóló fejezet célja az volt, hogy megmutassa a hatalomátvétel ideológiai behatolási pontjait a korszak tulajdonképpeni csúcspontjáig, a szocialista alkotmányig.

Az 1947. évi XXII. törvénycikk alapján zajlott le a híres "kékcédulás" választás. Azonban látható, hogy ennek a - már főképpen kommunista vezetésű - parlamentnek a két éves jogalkotási ciklusa előtt megszülettek azok a fontos törvények és rendeletek, amelyek a jogrendszer kommunista elvek szerinti átalakításához vezettek. Az 1944. december 21-én összeült Ideiglenes Nemzetgyűlés és a december 22-én megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány 1944 decemberétől a gyakorlatban is megindította az átalakítást.

A közjogi jogalkotás más jogági sajátosságokkal rendelkezik, mint a büntetőjogi és a magánjogi jogalkotás. Mivel jellegénél fogva hatalmi és alá-fölérendeltségi viszonyokat szabályoz, ezért mindig jóval komolyabb politikai befolyás alatt áll. Egyes részeket e fejezetben érintőlegesen volt érdemes tárgyalni, mivel azok később más jogágak területén részletesebb elemzést igényelnek, ám itt is célszerű őket megemlíteni, mivel közjogi relevanciával rendelkeznek. A közjogi jogalkotás ugyanakkor sokkal inkább szimbolikus, éppen ezért a mindenkori hatalom egyes kérdésekben óvakodhat a már korábban elhatározott intézményrendszeri átalakítások meghozatalától. Emellett a koalíciós kormányok különböző érdekeket is megjelenítenek a közjogi struktúrában.

---

¹⁰ Gyarmati György: A Rákosi-korszak. ÁBTL-Rubicon, Budapest, 2011.

Az 1945-ös évben közjogi forradalom zajlott le. A legfontosabb közjogi törvények a következők: az 1945. évi I. tc., a magyar állami szuverenitás gyakorlásáról, a III. tc. a nemzeti főtanácsról, továbbá a VII. tc., amely büntetőjogi vonulatú, népbíráskodásról szól és egységes szerkezetbe foglalta és törvényi szintre emelte a korábbi két népbíróvási kormányrendeletet. Az 1945. évi VIII. tc. a nemzetgyűlési választásokról rendelkezett. További fontos jogalkotási állomás volt az 1945. évi XI. tc., amely a nemzetgyűlésről, illetőleg az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről fogalmazott meg szabályokat, a 46. évi I. törvénycikk Magyarország államformájáról, továbbá a 46. évi VII. tc., (az úgynevezett hóhértörvény) a demokratikus államrend és a köztársaság büntetőjogi védelméről.¹¹

A gazdaság átpolitizálását a Gazdasági Főtanácsról szóló rendeletek, majd a szénbányászat állami kezelésbe vételéről szóló törvény, és a híres 46. évi XIII. tc. kezdi meg, amely a szénbányászat államosítását írta elő -és később a folyamat az egész gazdaság államosításához vezetett -, amelyben a 47. évi XVII. tc. segített, amely az első hároméves gazdasági tervről rendelkezett. Látható, hogy a folyamat már korábban megindult, mint azt a közvélemény ismeri, bár 1945-47-ig Rákosi még nem volt látványosan a „magyar nemzet édesapja”. Az 45-47-ig tartó magyar jogalkotási folyamat -aktívan a kommunista és szociáldemokrata párt elősegítésével- eleinte érthetően, később szándékosan sajátosan "hézagos" - "laza" és tágan értelmezhető joganyagot teremtett, amelyet a végrehajtást és a népbíróvákat stabilan ellenőrző kommunista párt kihasználta.¹² A fordulat évtől kezdve megerősödött az ideológiai elem, egyre több a szovjet és kommunista hivatkozás. 1949 augusztusában a folyamat eljut a betetőzéshez, amely ettől a ponttól 1970-es évekig lényegében nem változik. Az új korszak tehát már minőségileg más. A kommunista ideológia már a kezdetekben is jól láthatóan, de 1949-től teljesen nyíltan átalakítja a magyar jogrendszer egészét.

A közjogi jogalkotásban jól látható a kommunista hatalomátvétel segítésének célja. A későbbi ellenőrzésre és felügyeletre létrehozott szerv, a SZEB deklaráltan nem egy szuverén állam felügyeletével jött létre, mivel az kezdetekben egy meghódított állam feletti felügyeleti jogokat gyakorolt. Amikor az Ideiglenes Nemzetgyűlés létrejött, hazánkban még a SZEB meg sem alakult, a gyakorlatban szovjet katonai ellenőrzés - kormányzás volt. Ilyen körülmények között,

---

¹¹ Szabó Imre: A népi demokratikus államhatalom fejlődése hazánkban, In: Tanulmányok a népi demokrácia történetéből, 1955 (585-627.o.)

¹² Szabó Imre: A népi demokratikus államhatalom fejlődése hazánkban, In: Tanulmányok a népi demokrácia történetéből, 1955 (585-627.o.)

1944. december 21-én a debreceni Ideiglenes Nemzetgyűlésben az úgynevezett nyilas hatalom ellenes pártok és politikai erők az új demokratikus államhatalom kiépítése szándékával gyűltek össze.¹³ Ez azonban, már a nemzetgyűlés tagjainak rekrutációjában (t.i. szovjet teherautókon kommunista aktivisták gyűjtötték össze a képviselőket) is látható volt, a szovjet katonai parancsnokság lépéseinek köszönhető.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés, ha valóban demokratikus keretek között jött volna létre (legalábbis akkor még úgy tűnt) talán képes lett volna megvalósítani az ország függetlenségét, a népszuverenitást és a demokratikus kormányzatot Magyarországon. Azonban ez a cél már a kezdetektől a kommunista hatalomátvétel segítségével csúszott egybe a közjogi jogalkotásban.¹⁴ Az 1945. április 4-én hivatalossá vált teljes "felszabadulásig" számos ideiglenes, később törvényerőre emelt rendelet, rendelkezés, határozat alapozta meg az új államhatalmat. Az országot a kommunista Szovjetunió szabadította fel –és szállta meg -, így már a kezdetekben erős támogatást nyújtott a Kommunista Pártnak.

A folyamatnak közjogi szempontból ugyanúgy, mint a változások szempontjából is három fő érzékelhető szakasza van: az "ideiglenes" korszak, amely egyértelmű kommunista dominanciát mutat, majd quasi demokratikus választásokkal létrejött, bizonyos értelemben demokratikus államhatalom és államszervezet kialakulása annak nyilvánvaló "réseivel" együtt és a "fordulat évét" követően, a szocialista hatalomra jutással megalapozott új, szocialista proletárdiktatúra létrejötte, amely 1949-ben a sztálini alkotmánnyal éri el csúcspontját.

6. A büntető jogszabályokon belül is érzékelhető az áttörő szabályok jelenléte, vagyis a nyíltan politikai büntetőjog.

Három kulcskifejezés a teljesség igénye nélkül: a büntetések osztálytermészete, a nullum crimen és az analógia tilalmának "feszégetése" és a népbírói jog bevezetése gyakorlatilag egy teljesen új rendszert eredményez. Szinte mindenhol megtalálhatók az áttörő szabályok.

---

¹³ Szabó Imre: A népi demokratikus államhatalom fejlődése hazánkban, In: Tanulmányok a népi demokrácia történetéből, 1955 (585-627.o.)

¹⁴ Szabó Imre: A népi demokratikus államhatalom fejlődése hazánkban, In: Tanulmányok a népi demokrácia történetéből, 1955 (585-627.o.)

Ennek pontos ideológiai alapja is van, ugyanis a büntető anyagi jog ideologikus jellege a szocialista jogi gondolkodásban sajátosan alakult.¹⁵

A büntetőjog osztályjellegűvé válik. A büntetőjog osztályjellege alapvetően megkönnyíti a későbbi rendszer felépítését. Az osztályjelleg azt jelenti, hogy: "A büntetőjog tartalma és külső megjelenési formája a társadalom osztálytagozódásától függ, és a termelési viszonyok osztályjellegéből folyik".¹⁶ A szovjet- szocialista büntetőjog így "... keletkezésének pillanatától kezdve és fejlődésének valamennyi szakaszán keresztül osztálycéljaira, tartalmára és formájára nézve elvileg és minőségileg különbözik a kizsákmányoló államok büntetőjogától".¹⁷

Ugyanis a szovjet büntetőjog alapvető feladata, az ideologikus megfogalmazás szerint, hogy a munkások és parasztok szocialista államát védje. Ez tulajdonképpen értelmezve azt jelenti, hogy a szocialista állam védelme különleges fontosságú a büntetőjogban (erre a különös részben igen jellemző példák állnak). A szovjet szocialista büntetőjog a munkások és parasztok osztályérdekeit védi kinyilatkoztatott célként, amely a szocialista állam alapvető érdeke is. Ennek megfelelően a korszakban a szocialista büntetőjog a proletárdiktatúra védelmét látja el.

7. A magánjogi szabályozás is teljességgel átalakul, itt is szinte rögtön megjelenik az áttörő szabály.

Mint a jogrendszer átalakításában mindenhol, itt is ugyanolyan jellegzetességeket figyelhetünk meg az átmenetben. Az első intézkedések között nagyon fontos áttörő jellegű szabályt a földosztásról szólót rendeleti szinten szabályozta szinte azonnal az Ideiglenes Nemzeti Kormány.

A programszerűen már 1944-ben elindult átalakítás célja az volt, hogy átformálja gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális életet. Ehhez természetesen a magánjogi szabályozás jelentős mértékű átalakítása is szükségszerű volt. Mivel azonban nem volt kodifikált magánjog, a civiljogi szabályozás az MTJ alapján kialakított bírói jogban testesült meg, ezért a magánjogi szabályozásban az átalakítást jóval nehezebben lehet megragadni.

---

¹⁵ L. Gerzenzon, A.- Iszajev M- Pijontovszkij A- Utyevszkij. B.Sz. Szovjet Büntetőjog, tankönyvkiadó, Bp, 1951 (3.o), (a továbbiakban Tk.) és Vö :Cattaneo, Mario. A: Strafrechtstotalitarismus,nomos,Baden-Baden2001,148-180.

¹⁶ L. Gerzenzon, A.- Iszajev M- Pijontovszkij A- Utyevszkij. B.Sz. Szovjet Büntetőjog, tankönyvkiadó, Bp, 1951 (5. o.)

¹⁷ Uo. (6.o.)

Az időnként kazuisztikus, időnként pedig generálklauzulák és bírói gyakorlat által meghatározott szerkezetből adódóan a különböző jogszabályok társadalmi jelentőségét, célját célszerű figyelembe venni. Az egyes rendeletek, törvények rendelkezései a kívánt kommunista társadalmi cél irányában eszköz viszonyban álltak a kommunista párt programpontjaival. Ám az intézkedést magát politikailag nem mindig maga az MKP vetette fel¹⁸, hanem előfordult, hogy formailag másik párt -I. pl. Nemzeti Parasztpárt- kezdeményezésére jöttek létre. Ennek ellenére az átalakítás gyors volt, és egyértelmű célú, tartalmilag nagy társadalmi csoportokat, lényeges tulajdonviszonyokat érintett, emellett keresztülvitele részben a formalitásokat tekintve a korábbi rendszer fogalmait elhasználva zajlott le. Kivétel ez alól a kulcsfontosságú földreform-rendelet, amely rendkívüli hatást gyakorolt, mégis csak később kapott törvényi formát. Az egyes új intézkedések lényegében a magánjog több fő alapelvét – ti. a tulajdonhoz való elidegeníthetetlen jogot és a magántulajdonosok privátautonómiáját- az első pillanattól kezdve már rendeleti formában súlyosan sértették.

A jogszabályi átalakítások, döntések sokszor rendkívül népszerűvé tették a normákat, ám hosszú távon a döntések folytán kialakuló társadalmi változások egyértelmű célúak voltak már a korszakban is¹⁹. Az átalakítás folyamatában eleinte a dogmatikát csak részben érintette, az ideiglenes döntések több lyukat ütöttek a magánjog alapelvi szintű pilléreibe, illetőleg a társadalmi hatások tekintetében gyakorlatilag kiüresítette az eredeti magánjogi jogérvényesítés lehetőségeit. Az addig megvalósított reformokat minősíthetjük programszerűnek, azaz a jogszabályi változások a kommunista párt által meghatározott célok irányában valósultak meg²⁰.

---

¹⁸L pl. A földreformot a Parasztpárt vetette fel, ám annak rendelkezései összhangban voltak a kommunista párt céljaival I Néplap, Debrecen 1944 – január 14 In: A debreceni Néplap repertórium : 1944. november 15 - 1945. április 6, Király László, Tóth Ferencné, 1975

¹⁹IN 6. ülés, 78. o. „, Donáth Ferenc (kp): előadó T. Nemzetgyűlés! 1945. március hó 15-én jelent meg az ideiglenes nemzeti kormány 600/1945. M. E. számú rendelete a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról. E rendelet új korszakot indított a magyar nép életében. 1945. március 15-én új honfoglalás vette kezdetét, amely az azóta eltelt félév alatt valóra váltotta a magyar parasztság évszázados álmát, birtokába adta ősi jussát, a magyar földet. *{Élénk taps minden oldalon.}* Magyarország megszűnt a latifundiumok országa lenni. Száz- és százezer parasztgazdaság létesült a nagybirtokok helyén, milliók lették meg honjukat e hazában. Március idusa így másodszor is dicsőséges napja lett nemzetünk történelmének. 1945. évi INN, 6. ülés, 78. o
http://www3.arcanum.hu/onap/a110616.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=KN-1944_1_INN&pg=0&l=hun

²⁰L. Kusznenkovo, Nemzeti Függetlenségi Front programja- Vö Wolfgang Leonhard Die Revolution Entlasst Ihre Kinder: Kiepnheuer und Witsch, 1963- Vorwort.